

Politieke wetenschappers politiek betrokken?

Inleiding

Peter Bursens, Universiteit Antwerpen en
Eelke Heemskerk, Universiteit van Amsterdam

Studenten in de politicologie leren al heel snel een antwoord te formuleren op die ene vraag, die elke student met enige regelmaat te horen krijgt wanneer hij of zij aan een (half) geïnteresseerd persoon de studierichting vertelt. 'Je studeert politicologie, wat interessant. Wil je de politiek in?'. De politicoloog in spe mag dan uitleggen dat de politieke wetenschappen een breder veld bestrijken dan enkel partijpolitiek. Of argumenteren dat een goede politieke wetenschapper zeker niet perse een goed politicus is (en vice versa). En misschien oppert de student ook wel dat in zijn of haar ogen de onafhankelijke positie van de wetenschapper zich slecht verhoudt met partijpolitieke activiteiten. Afstand creëren tussen opinies en engagement enerzijds en wetenschappelijke analyse anderzijds is echter niet de enig mogelijke houding. Voor heel wat studenten in de politicologie geldt dat juist hun politieke engagement en actieve betrokkenheid bij politieke bewegingen interesse in de politieke wetenschappen hebben opgewekt. De discussie over de positieve

en negatieve aspecten van actieve politieke betrokkenheid presenteert zich dus van meet af aan al aan de politicoloog. En het blijkt een hardnekkig thema te zijn dat de politicoloog op meerdere momenten in zijn of haar carrière tegenkomt. Het is dan ook een discussiepunt dat regelmatig opduikt in gesprekken onder politicologen. Ruim voldoende reden voor *Res Publica* om een aantal politicologen te vragen hun opinie over dit thema neer te pennen.

Vier uitgesproken politicologen delen in dit symposium hun mening. Philip Van Praag (Universiteit van Amsterdam) maakt een onderscheid tussen het loutere lidmaatschap van een politieke partij enerzijds en het dragen van bestuursverantwoordelijkheid of het opnemen van een verkozen mandaat anderzijds. Hij argumenteert dat politicologen best lid kunnen zijn van een politieke partij, net zoals ze standpunten over maatschappelijke thema's mogen innemen. Voorwaarde is wel dat politieke wetenschappers zich tijdens hun onderzoeksactiviteiten bewust zijn van hun politiek engagement en dat ze er helder over communiceren. Meer moeite heeft Van Praag met het opnemen van politieke functies die een grote visibiliteit met zich meebrengen.

gen. In dit laatste geval pleit hij voor een grote mate van terughoudendheid. Peter Van Aelst (Universiteit Antwerpen) kan de argumentatie van Van Praag in belangrijke mate volgen. Ook hij pleit ervoor dat politieke wetenschappers omzichtig omgaan met het opnemen van cruciale functies in politieke partijen. Eerder dan op de deontologische aspecten gaat hij in op de pragmatische aspecten van partijpolitieke betrokkenheid. Een te uitgesproken profilering kan immers de medewerking van een van de belangrijkste onderzoeksobjecten van politieke wetenschappers, namelijk politici zelf, in het gedrang brengen. Los van het partijpolitieke engagement pleit Van Aelst overigens voluit voor maatschappelijke dienstverlening van politieke wetenschappers in allerlei vormen, gaande van opiniestukken in kranten tot spreekbeurten voor middenveldorganisaties. Ruud Koole (Universiteit Leiden) benadrukt de winst die te behalen valt voor onderzoek en onderwijs wanneer politicologen zich laten voeden door ervaringen opgedaan in de 'buitenwereld'. Koole betoogt dat de afstand tussen de politiek en de politicologie onnodig groot is en brengt dit in verband met een te ver doorgevoerd reductionisme in het vak. De vierde en laatste bijdrage is van Wouter Beke. Hij promoveerde in de politieke wetenschappen op een proefschrift over de Vlaamse Christen-Democraten, de politieke partij waarvoor hij nu senator en ondervoorzitter is. Hij is dus bij uitstek goed geplaatst om de verhouding tussen politieke wetenschap en partijpolitiek te overschouwen. Nog meer dan de andere auteurs doet hij dat door in te gaan op concepten als neutraliteit, objectiviteit en engagement. Gebaseerd op zijn persoonlijke ervaringen

leidt zijn besluit dat politiek engagement en politieke wetenschap moeten kunnen samengaan. Hij gelooft niet in absolute objectiviteit, maar pleit er wel voor dat wetenschappers streven naar wetenschappelijke neutraliteit. Uit zijn persoonlijke getuigenis blijkt overigens dat zijn politiek engagement hem in zijn wetenschappelijke arbeid eerder heeft geholpen dan tegengewerkt, al geeft hij wel toe dat zijn dubbele rol hem extra kwetsbaar maakt.

Politici in de wetenschap, wetenschappers in de politiek

Philip Van Praag, hoofddocent aan de Universiteit van Amsterdam

In 1985 ontving Joop den Uyl tot grote ergernis van velen een eredoctoraat van de Economische Faculteit van de Universiteit van Amsterdam. Critici vonden het een schande voor de economische wetenschap dat de oud-minister-president van de PvdA deze eer te beurt viel en stelden dat wetenschap en politiek hier op een onaanvaardbare manier vermengd werden.

In België gaat men al lange tijd veel soepeler met deze zaken om. Albert Coppé, medeoprichter van de toenmalige CVP, minister voor deze partij en later euro-commissaris, was tevens van 1941 tot 1982 hoogleraar economie aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Een ander prominente Vlaams politicus en minister, Hendrik Fayat van de inmiddels ook verdwenen BSP, was in de jaren zestig hoogleraar rechtswetenschap aan de Vrije Universiteit van Brussel. Terwijl in Nederland

POLITIEKE WETENSCHAPPERS POLITIEK BETROKKEN?

Van Agt zijn hoogleraarschap neerlegde bij zijn benoeming als minister van Justitie in 1971, combineerden Vlaamse beroepspolitici hun academische activiteiten met hun politieke carrière.

In Nederland zijn de opvattingen in de loop der tijd op dit punt wel wat veranderd. Oud-premier Lubbers was na het beëindigen van zijn politieke carrière enige jaren voor twee dagen per week hoogleraar 'globalisering van de economie' aan de Universiteit van Tilburg. In 2004 ontving hij een eredoctoraat van de Radboud Universiteit, vroeger ook wel aangeduid als de Katholieke Universiteit Nijmegen. Niemand maakte zich druk om het eredoctoraat, niemand was ook verbaasd over het feit dat een katholiek politicus juist in Nijmegen een eredoctoraat ontving. De Universiteit van Amsterdam kent sinds 1989 zelfs een Den Uyl-leerstoel, die onder andere bekleed is door oud PvdA-politici als Pronk en Van Thijn. De leerstoel is echter, niet toevallig, ondergebracht bij de politicologen en niet bij de economen.

Tegenwoordig vinden veel universiteiten het een eer om (oud-)politici een eredoctoraat aan te bieden en wordt er soms gevochten tussen universiteiten om oud-politici binnen te halen als buitengewoon hoogleraar. De moderne ondernemende universiteit is daarbij vooral geïnteresseerd in hun ervaringen en uitgebreide netwerk.

Het gegeven dat oud-politici 'bijklassen' in de wetenschap, overigens niet voor het geld, lijkt in vrij brede kring te worden geaccepteerd. Als een alom gerespecteerde wetenschapper als Ronald Plasterk

overstapt naar de politiek en minister van onderwijs wordt, vormt dat evenmin een probleem. Wel is het nog steeds normaal in Nederland dat het hoogleraarschap op dat moment wordt beëindigd.

Heel anders wordt er soms geoordeeld over 'beroepswetenschappers', politico-logen en andere sociale wetenschappers, die uitspraken doen over politiek gevoelige onderwerpen. Op dit punt zien we juist een ontwikkeling in omgekeerde richting en staan wetenschappers aan meer kritiek bloot dan 20 jaar geleden. Sinds de Fortuyn-revolte van 2002 worden in Nederland met enige regelmaat wetenschappers door politici scherp aangevallen vanwege hun vermeende partijdige analyse. Een aanval die veelal de vorm krijgt van een op de persoon gespeelde beschuldiging in de vorm van: de analyse deugt niet en is partijdig want de wetenschapper was ooit actief of is nog steeds lid van een bepaalde politieke partij. Na een dergelijke verdachtmaking acht de politicus zich veelal ontslagen van de plicht verdere inhoudelijke argumentatie te leveren.

In het verleden maakten linkse politici zich wel eens schuldig aan deze tactiek, maar tegenwoordig zijn het in Nederland vooral politici uit de rechts-populistische hoek die zich van deze tactiek bedienen. Meedrijvend op de succesvolle kritiek van Fortuyn op de 'linkse kerk' en het politiek correcte denken worden niet-welgevallige kritieken en analyses van wetenschappers weggezet als voortkomend uit de linkse kerk. Wetenschappers waarvan men denkt de linkse partijpolitieke voorkeur te kennen zijn dan een dankbaar object. Een

vergelijkbare intimiderende strategie heeft men met enig succes toegepast richting de politieke journalistiek: omdat veel journalisten (gematigd) links stemmen is de politieke journalistiek in de ogen van deze politici per definitie links of behoort ze op zijn minst tot het politieke establishment. In 2002 zagen verschillende journalisten zich na een aanval op hun onafhankelijkheid verplicht om zich terug te trekken uit een discussiegroep van de Wiardi Beckman Stichting (het wetenschappelijke bureau van de PvdA). Opmerkelijk omdat het partijlidmaatschap geen voorwaarde is voor de werkgroep en de betreffende journalisten dat ook niet waren.

Dit alles roept de vraag op hoe een politicoloog, die zich bijvoorbeeld bezighoudt met de ontwikkeling van de partijpolitieke verhoudingen of het immigratie- en integratievraagstuk, hiermee dient om te gaan. Mag een politicoloog lid zijn van een politieke partij? Kan hij ook nog een stap verder gaan en actief zijn in een politieke partij, als gekozen volksvertegenwoordiger, afdelingsbestuurder, gemeenteraadslid of voorzitter van een programmissie en dergelijke? En hoe zit het eigenlijk met het dragen van bestuursverantwoordelijkheid bij andere politieke clubs, als niet-gouvernementele organisaties en belangengroepen?

Mijn antwoord op de eerste vraag is een volmondig ja. Ik geloof niet dat een politicoloog een betere of een politiek neutraler visie of analyse kan geven als hij als partijloos door het leven gaat. Voor elke politicoloog geldt dat het onmogelijk is om op een neutrale wijze wetenschap te

beoefenen of de actualiteit te analyseren. Voor elke politicoloog geldt ook het wetenschappelijke waardenrelativisme van Max Weber en Arnold Brecht (1958/1967) dat de wetenschap geen oordeel kan uitspreken over de doelstellingen maar wel over de gevolgen van bepaalde doelen, de middelen om ze te bereiken, eventuele inconsistentie tussen doelen enzovoort. Dit waardenrelativisme impliceert echter niet dat de individuele wetenschapper neutraal kan zijn. In de keuze van de vooronderstellingen, de te gebruiken theorie en onderzoeksmethoden zitten onvermijdelijk politiek-normatieve elementen. Daar is overigens niets op tegen, hoewel het wel vaak moeilijk uit te leggen is. Wel mag van elke politicoloog verwacht worden dat deze zich zo bewust mogelijk is van de eigen waarden en voorkeuren en deze zo expliciet mogelijk maakt. Een eventueel partijlidmaatschap dient dan ook in alle openheid te gebeuren.

Er kunnen talloze goede redenen zijn om géén lid te zijn van een politieke partij, maar de stelling van sommige politicologen dat een partijlidmaatschap op gespannen voet staat met de wenselijke neutraliteit, is uitgerekend de verkeerde reden. Het suggereert dat neutrale maatschappijwetenschap mogelijk is en dat daar slechts voor nodig is geen partijlid te worden. Grote groepen burgers wordt daarmee een rad voor de ogen gedraaid.

Minder uitgesproken ben ik in mijn oordeel over het antwoord op de vraag of men actief kan zijn in een politieke partij, met name ook of men bestuursverantwoordelijkheid kan dragen. Ik zou dat zelf niet

doen en op dat punt in het algemeen een veel grotere voorzichtigheid bepleiten. Er zijn echter talloze wetenschappers die niet alleen actief zijn in een partij maar soms ook op landelijk niveau bestuursverantwoordelijkheid dragen. Zo was de Leidse politicoloog Ruud Koole een aantal jaren partijvoorzitter van de PvdA en is de Leidse bestuurskundige Uri Rosenthal voorzitter van de VVD-fractie in de Eerste Kamer en maakt in deze functie deel uit van de politieke top van de liberale partij. Men mag verwachten dat deze wetenschappers over politiek beladen onderwerpen slechts in de publiciteit treden als vertegenwoordiger van de partij en niet in hun functie als academisch politicoloog. Soms kan daar enige twijfel over bestaan. Het verbaast mij in de Nederlandse context soms dat Rosenthal in de media als ‘crisis expert’ commentaar geeft op het optreden van lokale en nationale overheden in crisissituaties. Zijn verantwoordelijkheid als wetenschappers en zijn verantwoordelijkheid als actief politicus dreigen dan met elkaar in de knoop te komen. Het hebben van een uitgesproken partijpolitiek profiel zou bij hem tot een grotere terughoudendheid moeten leiden.

Het dragen van bestuurlijke verantwoordelijkheid binnen een partij vind ik zelf onwenselijk, maar ik kan me heel goed voorstellen dat een wetenschapper bestuurslid is van een niet-gouvernementele organisatie als Amnesty International, Human Right Watch of de Vogelbescherming. In die gevallen hangt de afweging in hoge mate af van het specifieke politieke karakter van de organisatie. Actief zijn in organisaties met zeer brede, algemeen on-

derschreven doelstellingen is minder problematisch dan actief zijn voor een sterk omstreden of gepolitiseerde club.

Ik denk niet dat het mogelijk is algemene, voor elke politicoloog in elke situatie geldende gedragsregels te formuleren. Uiteindelijk zal elke politicoloog zijn eigen afweging dienen te maken.

Wetenschap en (politiek) engagement

Peter Van Aelst, post-doctoraal onderzoeker FWO, Universiteit Antwerpen en University of Washington, Seattle

Moeten politieke wetenschappers zich engageren in de maatschappij? Absoluut. Ik heb het gevoel dat we (ik toch zeker) dat veel te weinig doen. Maar over het antwoord op de vraag of het actief zijn binnen een partij een goede vorm van engagement is ben ik veel minder zeker. Ik mis hier een uitgesproken opinie en zit opgescheept met meer vragen dan antwoorden. Hier volgen enkele gedachten van een Vlaamse twijfelaar die wel vindt dat het debat over ons (politiek) engagement te vaak wordt uit de weg gegaan.

Momenteel ben ik (tijdelijk) verbonden aan de University of Washington in Seattle. Toen ik onlangs aan een *graduate* student in politieke communicatie vroeg waarom hij voor deze plek had gekozen, verwees hij naar het *mission statement* van het department. Dat leest als volgt: “The Department faculty and students take their research beyond the confines of the acad-

emy to engage in constructive dialogue not only with academics but also with other citizens, diverse communities, and political and cultural leaders". Het *Center for Communication and Civic Engagement* waaraan ik verbonden ben, maakt deze doelstelling ook concreet. Zo onderzoeken ze niet alleen hoe burgers politiek actief kunnen zijn via nieuwe media, ze creëren ook zelf de mogelijkheden daartoe. Ze maken digitale platformen en trachten jongeren online te overhalen om actief te zijn in de *community* (een woord dat hier elke twee zinnen valt). Het is echt inspirerend om de veelal jonge onderzoekers bezig te zien. Ze zijn gemotiveerd, staan dicht bij hun onderwerp, en er bestaat weinig twijfel over het feit dat ze iets terugdoen voor de maatschappij die hun onderzoek betaalt. Maar tegelijk heb ik ook mijn bedenkingen. Kan je een 'goed' onderzoeker zijn en tegelijk de rol van activist opnemen? Hoe objectief kan je zijn als de resultaten ingaan tegen je idealen? De onderzoekers hier verzekeren me dat ze ook willen leren uit tegenvallende bevindingen, maar helemaal zeker ben ik daar niet van.

Ik geloof er sterk in dat we als sociale wetenschappers een rol hebben te spelen in de maatschappij. Een rol die verder gaat dan het 'onderwijzen' van jongeren. De overheid betaalt heel wat voor ons onderzoek en het is niet abnormaal dat de maatschappij een return verwacht. Bovendien geloof ik dat maatschappelijk dienstbetoon van ons betere onderzoekers maakt. De keren dat ik ben gaan spreken voor het middenveld, gaande van de christelijke arbeidersbeweging tot de VLD-jongeren, heb ik evenveel geleerd van hen dan zij

van mij. Toch laat ik die kansen om actief te zijn steeds vaker schieten (tenzij er een mooie onkostenvergoeding tegenover staat natuurlijk). Er is immers geen tijd voor. We moeten te veel studenten begeleiden, nog vlug enkele congrespapers afwerken en natuurlijk permanent publiceren. Over *Publish or perish* is op deze pagina's al eerder een discussie gevoerd, maar de publicatiedruk heeft ook een invloed op ons maatschappelijk engagement, of beter op het gebrek daaraan. (Misschien moeten we 'maatschappelijk dienstbetoon' niet vergeten als we CV's vergelijken? Maar hoe in godsnaam gaan we dat weer 'objectief' doen?)

Kortom, ik twijfel er niet aan dat politieke wetenschappers actief moeten zijn in de maatschappij. Het spreekt voor zich dat dit op heel wat verschillende manieren kan en niet altijd meteen gerelateerd moet zijn aan de eigen onderzoeksspecialisatie. Een opiniestuk schrijven dat ingaat tegen de stroom, onderzoek gaan toelichten in 'het veld', actief worden in buurtvereniging of actiegroep. Maar of actief zijn binnen een partij daarbij hoort ... daar twijfel ik dan weer aan. Het lijkt me zonder meer goed voor andere wetenschappers om dat te zijn. De bio-ingenieur die de groene partij adviseert, prima. Voor politologen is dat vaak moeilijker. Zeker voor diegenen die zich bezighouden met verkiezingen en campagnes spelen er specifieke bezorgdheden. Een kleine anekdote: Tijdens de verkiezingscampagne van 2004 liet collega Stefaan Walgrave zich in een mediaoptreden ietwat negatief uit over het nut van het Vlaams-nationalisme. De dag nadien haakten drie deelnemers aan ons

POLITIEKE WETENSCHAPPERS POLITIEK BETROKKEN?

(experimenteel) internetpanel af. In verontwaardigde mails kreeg ik als begeleider van dat onderzoek te horen dat men niet meer wilde meewerken aan het 'partijdige' onderzoek. Het was een eenmalig incident. Mochten Van Aelst of Walgrave openlijk lid geweest zijn van een partij, hadden velen wellicht nooit deelgenomen. Voor politicologen die rekenen op een representatieve deelname van de bevolking aan hun onderzoek kan een identificatie met een partij het onderzoek schaden. Toen we een bevraging bij Vlaamse parlementsleden organiseerden, speelde onze politieke 'neutraliteit' in ons voordeel. De top van het Vlaams Belang keurde medewerking van haar mensen aan ons onderzoek goed. Een VUB-onderzoek bij lokale politici kon echter niet op de medewerking van het VB rekenen. Ik denk niet dat partijen of kiezers gelijk hebben bij dit soort overwegingen, maar het geeft wel aan dat ze een rol spelen. Kleur bekennen kan het onderzoek schaden en dus is enige voorzichtigheid aangewezen. Ik geef toe dat dit argument eerder pragmatisch dan ethisch is en zelfs neigt naar puur eigenbelang. Een meer fundamentele reden voor mijn 'partijloosheid' is dat het onderzoek van politicologen naar de politieke strijd om de macht eigenlijk geen bevindingen oplevert om een bepaald partijpolitiek engagement te staven. De klimaatdeskundige of jeugdcriminoloog kunnen misschien partij kiezen op basis van hun bevindingen, ik kan dat niet. Al heb ik wel eens een onderzoeksbevinding gebruikt om mensen ervan te overtuigen niet voor het Vlaams Belang te kiezen. Zeggen waar je tegen bent is ook altijd gemakkelijker dan aangeven waar je voor bent.

Ik ben het met collega Van Praag eens dat volledige objectiviteit niet bestaat, en dat ook de partijloze onderzoeker een visie heeft die zijn bevindingen al dan niet bewust kan sturen. In Vlaanderen overdrijven we allicht als het over onze politieke voorkeur gaat, laat staan lidmaatschap. Veelal houden we onze stemvoorkeur voor onszelf. Het staat goed te zeggen dat je nog twijfelt. Je bent dan immers ongebonden en kritisch. Ik vermoed dat Nederlanders dat wat flauw vinden. Maar het zorgt toch voor een zekere afstand, het laat me (beter?) toe naar de verkiezingen te kijken als een buitenstaander en niet als een supporter. Dit gezegd zijnde maakt het me ook wat cynisch. Ik betrap mezelf er wel eens op dat ik meer sympathie krijg voor diegene de beste campagne voert en niet voor diegene die mijn ideeën het beste verdedigt. In dat opzicht is het volgen van de verkiezingscampagne in de VS een verademing. Ik ben 150% supporter voor Obama, en ik tracht dat ook in mijn bijdragen voor de krant *De Standard* niet krampachtig te verdoezelen. Ik kan me hier laten gaan, omdat partij kiezen gemakkelijker en veiliger is. Het heeft geen gevolgen voor mijn onderzoek, noch voor mijn rol als commentator. Ik kijk nu al uit naar het overwinningsest op 4 november, waar ik me samen met collega's, allemaal democraten, ga te goed doen aan geestrijke dranken. Mocht McCain toch winnen, zal ik me ook bezatten maar dan alleen in een donkere kamer. Op het moment dat u dit leest, weet u al hoe het mij vergaan is.

Bringing reality back in political science

Ruud Koole, hoogleraar Politicologie aan de Universiteit Leiden en voormalig landelijk voorzitter PvdA

Onlangs verscheen een dikke Amerikaanse bundel met interviews met politicologen van allure: *Passion, Craft, and Method in Comparative Politics* (2007). De redacteurs, Munck en Snyder, interviewden politicologische pioniers van hoofdzakelijk – maar niet uitsluitend – Amerikaanse origine. Het leverde een boeiende reeks portretten op van de eerste generatie politicologen. Persoonlijke ervaringen speelden vaak mee bij hun pogingen de werking van de politiek te doorgronden en te verbeteren. Hans Daalder had iets dergelijks al eerder laten zien in zijn verzameling herinneringen van politicologen uit de eerste generatie (*Comparative European Politics: The Story of a Profession*, 1997). In de bespreking van de bundel van Munck en Snyder in *NRC/Handelsblad* (14 juni 2008) legde André Gerrits de nadruk op het ongemak van deze vooraanstaande politicologen met de huidige ontwikkeling van hun vakgebied: te grote specialisatiedrift, te weinig normatief onderzoek en te strenge methodologie. Boven de bespreking stond zelfs: ‘Vijftien top politicologen over het verval van hun vak’. De oplossing die de geïnterviewden opperen ligt voor de hand: minder ‘methoden om de methoden’ en meer normatief onderzoek. Maar ook pleitten zij – aldus Gerrits – voor ‘buiten-universitaire ervaring’, zoals bijvoorbeeld Robert Dahl, Juan Linz, Arend Lijphart, Barrington

Moor en Samuel Huntington die ook hadden opgedaan.

Nu heeft Gerrits de bundel tamelijk eenzijdig gelezen. Vele geïnterviewden spreken juist van de enorme vooruitgang die hun discipline de laatste decennia heeft geboekt. Maar het is waar dat sommigen van hen recente ontwikkelingen in het vak met zorgen bezien. Zo fulmineert Juan Linz tegen de huidige bureaucratische publicatienormen, die *status quo* bevorderen en innovatie tegengaan. En zo waarschuwt Robert Dahl tegen overspecialisatie en reductionisme, waardoor geen recht wordt gedaan aan de complexiteit van politieke vraagstukken. Op de vraag hoe de veel voorkomende kritiek dat politieke wetenschap te veel op afstand is geraakt van de ‘*real world*’ moet worden tegengegaan, antwoordt Dahl dat hij alleen maar waarde aan zijn eigen werk toedicht voor zover het een zekere invloed heeft op het welzijn van mensen. Puur schrijven voor een handvol collega’s is hem niet genoeg. Dahl raadt dan ook jonge politicologen aan om ervaring op te doen in *the world outside*, zonder dat dat hoeft te betekenen dat zij hun academische carrière onderbreken.

Het is inderdaad verstandig dat politicologen zich permanent laten voeden door ervaringen opgedaan in de buitenwereld. Om (politieke) besluitvormingsprocessen te begrijpen, helpt het als je, bijvoorbeeld, een tijdje bestuurlijke verantwoordelijkheid hebt gedragen in de ouderraad op de school van je kinderen, de corveediensten hebt georganiseerd voor de kantine van de voetbalclub of lid bent geweest van een lokaal afdelingsbestuur van een politieke

partij. Zulke ervaringen in de politieke en sociale werkelijkheid leren dat zaken altijd een slagje ingewikkelder zijn dan op het eerste gezicht leek: dat het functioneren van een vereniging of een bestuur niet volledig kan worden afgelezen aan één of enkele meetbare variabelen; dat wat in het lokale suffertje over een vergadering van de ouderraad wordt geschreven niet noodzakelijkerwijs correspondeert met wat er werkelijk gebeurde; dat – andersom – organisaties zelf naar buiten toe (al dan niet via interviews met wetenschappers) een ander beeld proberen neer te zetten dan intern waarneembaar is en dat deze verdraaiing van de feiten niet altijd – maar soms ook wel – moreel verwerpelijk is. Ervaring met de imperfectie van de *condition humaine* maakt het leven sowieso rijker, maar kan ook het inzicht in politieke processen vergroten.

Zijn ervaringen in de buitenwereld *per se* noodzakelijk om een goed politicoloog te kunnen worden? Nee, maar het helpt wel. Gebrek aan ervaringen in de buitenwereld kan voor een groot deel worden gecompenseerd door alles te lezen wat los en vast zit: natuurlijk wetenschappelijke boeken buiten de eigen specialisatie, maar ook literatuur, biografieën van politici, kranten en weekbladen uit binnen- en buitenland. Goede documentaires op TV bekijken hoort daar ook bij. Geregelde omgang met mensen buiten de 'Ivoren Toren' en eigen ervaringen in de buitenwereld voegen daar echter een speciale dimensie aan toe. Je kan bijvoorbeeld veel lezen over stemprocedures in de Europese Raad van Ministers, maar als je zelf in een bestuur hebt ervaren dat je werd overstemd, terwijl

jouw voorstel toch echt veel beter was en dat dat resultaat doorwerkte in de interne verhoudingen in je bestuur, kom je wellicht tot betere en snellere inzichten dan je alleen op grond van kennis van formele stemprocedures en daarop gebaseerde modellen had verkregen. Voor de politicologie betekent dat mijns inziens dat *large N surveys* en formele modellen vrijwel altijd gecombineerd moeten worden met *small N case studies* en *thick descriptions*, wil je de complexe werkelijkheid enigszins recht doen. Goede beschrijvende analyses ($N = 1$) vanuit een duidelijke vraagstelling zijn de laatste jaren ondergewaardeerd en die trend zou moeten worden gekeerd. Die beschrijvende analyses worden beter naarmate zij meer gevoed worden met ervaringen in de buitenwereld, zelf opgedaan dan wel door uitvoerige uitwisseling met die buitenwereld verkregen. Het voorkomt dat er soms indrukwekkende studies worden gepubliceerd die methodologisch misschien helemaal volgens de laatste mode zijn verricht, waarvoor om die reden ook gemakkelijker subsidie was te verkrijgen en die betrekkelijk makkelijk hun weg vinden naar internationale gerefereerde tijdschriften, maar waarvan een politicus of bestuurder niets of weinig herkent in zijn directe omgeving. Na jaren zelf in de politiek actief te zijn geweest, heb ik om mijn universitaire collega's uit te dagen wel eens voor de grap opgemerkt dat sommige politicologen heel weinig van politiek afweten. Alles weten van de laatste verfijning in de onderzoeksmethode of in een statistisch model, maar totaal geen gevoel hebben voor de substantie van het object van studie, de politiek: dat kan natuurlijk niet de bedoeling zijn.

Maar vereist goed wetenschappelijk onderzoek niet juist de nodige distantie tot het object van studie? Zeker, maar het is goed mogelijk die distantie in het wetenschappelijk werk te betrachten en toch ervaring te hebben (opgedaan) in de buitenwereld. Dat wetenschappelijke werk moet volgens academische criteria worden beoordeeld. Zolang het onderzoeksresultaat aan criteria als controleerbaarheid en replicerbaarheid voldoet, is het niet bezwaarlijk dat de wetenschappelijk onderzoeker tegelijk een actief burger is; integendeel, dan is dat eerder een voordeel, zoals hierboven reeds opgemerkt. *Mutatis mutandis* geldt dit ook voor het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs.

Wordt de zaak echter niet ingewikkeld wanneer een politicoloog zelf politiek actief is? Niet noodzakelijkerwijs. Het vereist de nodige prudentie van de politicoloog in zijn onderzoek en onderwijs. Dat dient aan academische criteria te voldoen en als het daaraan voldoet zijn er geen doorslaggevende bezwaren. De prudentie is gewenst, omdat – zelfs als onderwijs en onderzoek aan die academische criteria voldoen – er toch altijd mensen, ook studenten, kunnen zijn die een verband suggereren tussen de partijpolitieke achtergrond van de politicoloog en zijn wetenschappelijke uitspraken. De politicoloog, maar het geldt evengoed voor andere wetenschappers, zal steeds moeten proberen zijn lezers of gehoor te overtuigen dat zijn uitspraken wetenschappelijk zijn gefundeerd en niet partijpolitiek geïnspireerd.

Een verbod op politiek activisme van politicologen zou om verschillende redenen

echter zeer onwenselijk zijn. Ten eerste, omdat daarmee aan politicologen een grondrecht wordt ontzegd, dat elke burger behoort toe te komen. Ten tweede, omdat het wijken voor elke suggestie van een verband tussen partijpolitieke achtergrond en wetenschappelijke uitspraak zou betekenen dat je daarmee juist partijpolitieke motieven belooft: een student of een politicus die de ‘objectiviteit’ van een politicoloog in twijfel trekt omdat die politicoloog actief is voor bijvoorbeeld de VVD, zou dat zelf kunnen doen uit puur partijpolitieke motieven teneinde de belangen van de eigen partij (bijvoorbeeld: SP, PvdA of TON) te bevorderen. Het inroepen van ‘objectiviteit’ kan heel subjectief gemotiveerd zijn. Alleen wanneer het werk van de politicoloog niet aan academische standaarden voldoet, is een verwijt terecht. Maar dat moet dan eerst worden aangetoond. Ten derde, omdat de wetenschap goed kan profiteren van de inzichten van wetenschappers die zij als politicus opdoen of hebben opgedaan.

Wat dit laatste betreft, bestaat er een lange traditie. Met enig recht kan men Machiavelli (1469-1527) als grondlegger van de politicologie beschouwen. In Amsterdam is zelfs de studievereniging van politicologen naar hem vernoemd. Machiavelli was jarenlang politiek bestuurder en adviseur en schreef op basis van deze ervaringen vele verhandelingen over de werking van het politieke bedrijf, waarvan *De Heerser* nog steeds door politicologen en anderen gelezen wordt. Veel recenter is het boek *A Thousand Days* (1965), waarin de historicus Arthur M. Schlesinger jr. een zeer informatieve studie schreef over de jaren

POLITIEKE WETENSCHAPPERS POLITIEK BETROKKEN?

van president Kennedy in het Witte Huis. Schlesinger kon dat doen, omdat hij die jaren de assistent van Kennedy was geweest. Tot zijn dood in 1994 was hij vervolgens hoogleraar aan de Universiteit van New York.

Mijn eigen ervaring als actief politicus (voorzitter PvdA van 2001-2005 en interim-voorzitter PvdA in 2007) hebben mijn kennis als politicoloog verrijkt. Veel meer dan voorheen ben ik me bewust geworden van de noodzakelijke ingewikkeldheid van de politiek. Noodzakelijk, vanwege de enorme wirwar aan persoonlijke en institutionele voorkeuren en belangen die we in een democratie als de Nederlandse toch alleen geweldloos willen proberen te ontwarren, wat nooit helemaal zal lukken. Dat maakt de politieke besluitvorming morsig en rafeilig en vaak kan dat niet anders. Terwijl het verlangen naar overzichtelijke, snelle en duidelijke besluiten er alleen maar begrijpelijker door wordt, weet ik uit ervaring dat die in de praktijk slechts mondjesmaat kunnen voorkomen, zeker wanneer politiek activisme gecombineerd wordt met bestuurlijke verantwoordelijkheid.

Dit inzicht mis ik de laatste tijd soms in de (politieke) wetenschap. Nogal eens wordt een 'crisis' uitgeroepen of een 'neergang' geconstateerd, omdat de werkelijkheid zich niet gedraagt volgens de formele modellen, de ideaaltypische beschrijvingen of de normatieve uitgangspunten. En ook hoor ik soms commentaren van collega's die gedrag van politici bekritisieren, omdat die politici geen gebruik maken van hun 'uniek-heldere inzichten', zoals Hans Daalder ooit schertsend schreef.

Politicologen zouden zich mijns inziens in de eerste plaats moeten afvragen waarom het gaat zoals het gaat. Waarom komen staatsrechtelijke hervormingen niet van de grond? Waarom besluiten politici tot een stemsysteem in de Raad van Ministers in de EU dat evident beter zou kunnen? Waarom stellen 'gevestigde partijen' zich op zoals zij dat doen, terwijl zij kunnen weten daarmee kiezers te verliezen? Gelijk met het hoofd schudden over zoveel dommigheid van politici helpt niet om te begrijpen wat er werkelijk gebeurt.

Nu is één van de taken van de sociale wetenschappen wellicht om complexe werkelijkheden tot overzichtelijke proporties terug te brengen, maar het reductionisme moet niet te ver doorschieten. Er moet vlees op de botten zitten. En dat kan alleen door grondige kennis van hoe het er in werkelijkheid in de politiek aan toe gaat. Pas dan ook kan gefundeerde kritiek op de politiek geleverd worden, die politici niet met schouderophalen naast zich neer kunnen leggen. Want dat is de keerzijde van een al te grote afstand van politicologen tot de werkelijkheid: politici die politologische kennis als irrelevant negeren. De afstand tussen politiek en politicologie is mijns inziens onnodig groot. Toen ikzelf actief was als politicus heb ik vaak de (politieke) wetenschap met verve verdedigd tegenover onheuse aantijgingen van 'irrelevantie' door politici; nu ik weer volledig in Academia ben teruggekeerd voel ik een even grote drang om politici te verdedigen tegenover gemakzuchtige kritiek van wetenschappers op de 'onkunde' van politici. Niet iedereen hoeft beide hoedanigheden in zijn persoon te verenigen en tegelijk of

achter elkaar wetenschapper en politicus te zijn. Maar iedere promovendus in Nederland krijgt na afloop van zijn promotie de verwachting te horen dat hij ook zijn 'verantwoordelijkheid jegens de samenleving' waarmaakt. Daar hoort bij dat wetenschappelijke inzichten een groter bereik moeten hebben dan alleen de lezers van een internationaal tijdschrift. Zij moeten, in de woorden van Dahl, ook raken aan het welzijn van mensen. En dat kan weer alleen wanneer die inzichten getuigen van een goed begrip van de politieke werkelijkheid. Daar is behoefte aan en betrokkenheid van politicologen bij politieke partijen kan – onder de genoemde voorwaarde van prudentie – daaraan een belangrijke bijdrage leveren. Die betrokkenheid kan bevorderen dat de complexe politieke werkelijkheid in de buitenwereld weer volledig doordringt tot het politicologisch onderzoek. Of: om de titel van een bekend boek van Theda Skocpol, een van de geïnterviewden in de bundel *Passion, Craft, and Method in Comparative Politics*, te parafraseren: *bringing reality back in...*

Wetenschappers liggen moeilijk in de politiek, politieke wetenschappers al helemaal

Wouter Beke, senator en Algemeen
Ondervoorzitter CD&V

In de politiek als wetenschapper actief zijn is geen evidentie. Het geeft de indruk de wetenschappelijke objectiviteit en neutraliteit in de weg te staan. Nochtans krijgen veel wetenschappers, al dan niet terecht, een politiek etiket. Bekend is bijvoorbeeld

de uitspraak van voormalig vice-premier en professor Vande Lanotte enkele jaren geleden in een debat over de betaalbaarheid van de verkiezingsprogramma's. Vande Lanotte stelde voor een commissie samen te stellen die deze verkiezingsprogramma's op hun financiële impact zou onderzoeken. Hij stelde eveneens voor dat elke partij 'zijn' wetenschappers zou mogen aanwijzen. Hiermee gaf hij de indruk dat wetenschappers niet alleen in disciplines onder te verdelen zijn, maar ook in politieke affiniteiten.

Wanneer een wetenschapper dan toch in de actieve politiek stapt, heeft hij het doorgaans niet gemakkelijk. In het politieke milieu laat men zich bij zijn standpuntbepaling vaak leiden door de zogenaamde 'volkswil'. Een wetenschapper probeert rationele analyses te maken en daaruit rationele conclusies te trekken. Die conclusies stemmen niet altijd overeen met analyses die vertrekken vanuit datgene wat de bevolking wil. Bekend is het citaat van voormalig eerste minister Jean-Luc Dehaene op een van de partijbureaus van de toenmalige CVP op een maandagmorgen. Eerst namen verschillende politici het woord met telkens dezelfde inleiding: 'Ik ben dit weekend onder de mensen geweest, en daar leeft dit en dat'. Ten slotte nam Dehaene het woord en zei: 'Ik heb dit weekend eens rustig nagedacht en vind dit en dat'. Wetenschappers voelen zich vaak als Dehaene in het politieke milieu, maar missen nogal eens het gezag om hun conclusie ook door te duwen.

Liggen wetenschappers al moeilijk in de politiek, dan geldt dit nog meer voor po-

litieke wetenschappers. In de sociale wetenschappen – en *a fortiori* in de politieke wetenschappen – is het streven naar objectiviteit bijzonder groot. Het is een bijzonder belangrijke voorwaarde voor ‘wetenschappelijk’ onderzoek. In een interview ter gelegenheid van zijn emeritaat zegt professor Dewachter in de *Campuskrant* van 4 juni 2003 (p. 17): “In onze faculteit zijn er meerdere collega’s die niet zijn ingegaan op een aangeboden parlementair mandaat. Zeker voor politologen en sociologen tast een uitgesproken partijpolitiek mandaat de vrijheidsgraad als hoogleraar aan. Als academici zitten we in een unieke situatie: we hebben aan de universiteit een vrijplaats waar we kunnen onderzoeken en denken volgens de lijnen die dat onderzoek zelf oplevert. Die vrijheid en zelfstandigheid mag een universiteit nooit opgeven”.

Deze zin voor objectiviteit moet nochtans worden gerelativeerd. De keuze alleen al van een onderwerp is subjectief. De keuze kan ingegeven zijn door een persoonlijke voorkeur of omdat een bepaald thema goed in de ‘wetenschappelijke markt’ ligt, een groot potentieel van internationale publicaties in zich draagt en dus de hefboom is voor een mooie academische carrière. De keuze kan ook opgedrongen zijn door de opdrachtgever van het onderzoek, door de expertise die reeds aanwezig is in een bepaald onderzoeksteam of door een stom toeval. Maar niet alleen is de keuze voor het onderzoek subjectief. Ook de keuze voor een gebruikte theorie of methode is vaak niet volledig objectiveerbaar, maar hangt soms af van financiële mogelijkheden, persoonlijke appreciatie, kennis en kunde, ...

Dit betekent uiteraard niet dat we moeten vervallen in een totaal subjectivisme. De aanvaarding van het subjectivisme wordt soms tot in het extreme doorgetrokken, waarbij de objectieve waarheid als onbestaande wordt beschouwd en elke uitspraak als een individuele expressie van een individuele gedachte wordt gezien: “Each historian must write his own history, whose virtue lies in its political impact”. En bij wijze van voorbeeld: “Only a black can know what is like to be black. Only a black can write the history of blacks” (Landes en Tilly, 1971: 15).

Dit standpunt is niet houdbaar, want het leidt tot wetenschappelijk nihilisme. Het is een pluspunt dat de historicus, maar bij uitbreiding elke wetenschapper, zich rekenschap geeft van zijn persoonlijke *bias*, maar dit ontnemt hem niet de verplichting te streven naar een wetenschappelijke neutraliteit.

Historici gaan doorgaans minder problematisch om met een maatschappelijk engagement dan politieke wetenschappers, ook niet wanneer dit engagement in het verlengde van het eigen onderzoeksobject ligt. E. Defoort ziet zelfs wetenschappelijke voordelen in zo’n engagement: “Als men verworvenheden, aanvoelen – inzicht – inleving, die men in het buitenwetenschappelijke domein opdeed, meeneemt in de studeerkamer, dan kunnen zij er de wetenschappelijkheid van het werk niet alleen bedreigen, maar integendeel ook opdrijven”. Wat provocerend geeft hij zelf een voorbeeld: “Ik ben ... bezig met een biografische studie over een Angliër. ... Zijn homoseksualiteit, die uiter-

aard zijn seksueel leven kleurt, maar ook tot diep in zijn politiek en sociaal gedrag doorwerkt maakt het mij extra moeilijk: mijn heteroseksualiteit, een van mijn condities die mijn leven buiten de studeerkamer opfleurt, remt mij geweldig in het correct aanvoelen van en inleven in een alomtegenwoordigere problematiek bij mijn wetenschappelijk studieobject” (Defoort, 1996: 27).

Wel mag volgens de Gentse historicus G. Vanschoenbeek verwacht worden dat hij zijn eigen subjectieve attitude ten overstaan van het studieobject expliciteert en hij citeert hierbij J. Romein: *“niet zozeer het engagement van de historicus is schadelijk dan wel het verhullen ervan”* (Defoort, 1996: 28). Defoort geeft echter toe dat niet alle historici op deze lijn zitten en hij betreurt dat veel historici enkel “uitgekleed en als buitenstaander” aan hun werktafel willen gaan zitten.

Wat geldt voor historici, geldt ook voor politieke wetenschappers. De objectiviteit van het onderzoek moet niet noodzakelijk in het gedrang komen wanneer men zelf politiek actief is. Een aantal bekende grondleggers van de politieke wetenschappen heeft hiertoe trouwens zelf het voorbeeld gegeven. Zo was Ostrogorski lid van het liberale cadet in de Russische doema. Robert Michels, bekend om zijn ijzeren wet van de oligarchie, was, net zoals Otto Kirchheimer, een tijdlang actief in de Duitse SPD. Hun politieke participatie heeft geleid tot een enorm inlevingsvermogen dat bij hun wetenschappelijke activiteiten ongetwijfeld erg van pas gekomen is.

Wel moet men zich zeer bewust zijn van zijn engagement en zichzelf voortdurend een zelfcontrole opleggen. Mijn persoonlijk politiek engagement is moeilijk te verhullen geweest. Nog tijdens het schrijven van mijn doctorale scriptie over de CVP/PSC tussen 1945 en 1968 werd ik gevraagd om Nationaal Ondervoorzitter van CD&V te worden. Gedwongen door deze omstandigheden heb ik mij publiek voldoende *geout*. Vaak heb ik bij mezelf de overweging gemaakt of mijn engagement mijn vrijheidsgraad als onderzoeker niet aantastte. Zeker omdat mijn onderzoeksonderwerp in het onmiddellijk verlengde van mijn partijpolitiek engagement ligt, zij het dan met een verschil van 35 jaar. Mijn engagement heeft één voordeel gehad: problemen met het aanvoelen van en inleven in mijn onderwerp heb ik niet echt gehad. Maar steeds heb ik gepoogd een kritische en neutrale houding aan te nemen en erover te waken dat mijn publicaties geen hagiografieën zouden worden.

Als politieke wetenschapper politiek actief zijn, biedt echter ook voordelen. Je doorziet snel de wetmatigheden in de besluitvorming. Je kent het verschil tussen de formele en de reële besluitvorming. Je doorziet spanningen tussen kiezers en partijleden. Je weet dat besluitvorming meer met psychologie dan met sociologie te maken heeft. Door de brede achtergrond bij de vorming ben je ook in staat om brede analyses op politieke besturen, fractievergaderingen of bijeenkomsten te maken. Je hebt ‘het’ kortom in de vingers. Mijn achtergrond als politieke wetenschapper heeft me alleszins geholpen om in een turbulente periode kort het voor-

POLITIEKE WETENSCHAPPERS POLITIEK BETROKKEN?

zitterschap van CD&V zonder al te grote moeilijkheden door te komen.

Toch ben ik als politieke wetenschapper met mijn politiek engagement dubbel kwetsbaar. Ik zette een stap in de actieve politiek en dan nog wel bij een politieke partij die ik als onderzoeksobject had gekozen. In die zin ben ik in mijn wetenschappelijke publicaties partijdig. Maar ik heb getracht mij onpartijdig op te stellen in de empirische toetsing. Ik heb steeds gepoogd, om het in de termen van Bornewasser te zeggen, wel *parteilich* te zijn, in de zin van betrokken op en empathisch met mijn studieobject, maar niet *parteiisch*, in de zin van bevooroordeeld (Bornewasser, 1997: 15).

Uitleiding

Peter Bursens, Universiteit Antwerpen en
Eelke Heemskerk, Universiteit van Amsterdam

Als het gaat om politieke betrokkenheid en activiteiten zijn transparantie en voorzichtigheid geboden. Daarover lijken de deelnemers aan dit symposium het eens. De basis van het dilemma ligt immers voor een groot deel in de alom betrachtte neutraliteit en onpartijdigheid in wetenschappelijk onderzoek. Hoewel waarde-vrije wetenschap door weinige academici als een realistisch streven wordt gezien, bestaat er een breed gedragen consensus dat politieke voorkeuren in ieder geval de uitkomsten van onderzoek nooit mogen beïnvloeden. Wat betreft de vraagstelling van onderzoek zien sommigen meer ruimte voor persoonlijke voorkeuren, zolang

deze maar expliciet worden benoemd. In elk geval wordt van de wetenschapper verwacht dat deze onafhankelijk zal opereren. Dit vraagt niet alleen dat de uitkomsten van het onderzoek niet worden bepaald door de politieke voorkeur van de politicoloog; het vereist ook dat het wetenschappelijk onderzoek niet wordt beperkt door de op dat moment geldende politieke realiteit.

Deze afwegingen zouden kunnen leiden tot de conclusie dat bij uitstek politieke wetenschappers zich best afzijdig houden van het politieke bedrijf zelf. Maar er zijn ook argumenten om net wel dicht bij de politieke praxis te gaan staan. Actieve betrokkenheid bij politieke processen kan immers ook veel meerwaarde opleveren voor onderzoek. Vanuit participatieve observatie kan de onderzoeker kennis en inzichten vergaren die niet gemakkelijk verkrijgbaar zijn door andere methoden van onderzoek. “Je krijgt het in de vingers”, aldus Beke en Koole spreekt zelfs over “bringing reality back in”. Hierbij moet de onderzoeker zich in ieder geval terdege bewust zijn van het antropologische gevaar van ‘going native’.

Politieke betrokkenheid doet zich voor in vele gedaanten. De meest basale vorm is de impliciete of expliciete politieke voorkeur. Elke politicoloog is immers ook burger en kiezer, en wordt in die hoedanigheid gevraagd op regelmatige tijdstippen zijn of haar mening in het stemhokje kenbaar te maken. Net als andere burgers, kunnen zij ook lid zijn van een politieke partij. Tussen de kiesbedrijven door worden politieke wetenschappers bovendien dagelijks

uitgedaagd om standpunten in te nemen over een breed palet van maatschappelijke vragen. Sommigen vertalen dat zelfs regelmatig in opiniërende bijdragen in kranten en weekbladen. De vraag hierbij is of de ondertekening van deze bijdrage wel of niet gepaard moet gaan met de academische functie. Maar geen van de bijdragen pleit tegen het opnemen van maatschappelijk engagement. Meer zelfs, ook het partijlidmaatschap wordt niet in vraag gesteld. Actieve deelname aan het politieke bedrijf is echter van een andere orde.

Alle auteurs wijzen erop dat politieke participatie niet beperkt is tot politieke partijen, maar zich ook kan uiten in het opnemen van bestuursfuncties bij maatschappelijke organisaties uit het middenveld. Waar Van Praag hier meer ruimte ziet voor bestuurlijke verantwoordelijkheid voor politicologen, wijst Koole in een reactie erop dat dit van een tamelijke beperkte opvatting getuigt van wat politiek is. Politicologen houden zich in hun onderzoek immers niet alleen bezig met partijen, maar bijvoorbeeld ook met belangenorganisaties. Wanneer je de invloed van belangenorganisaties op politieke besluitvorming onderzoekt, waarom zou bestuurslidmaatschap van een partij dan problematischer zijn dan dat van Amnesty International of Human Rights Watch, zo vraagt Koole zich af.

Politieke betrokkenheid via de (buitenparlementaire) actiebeweging bleef in dit symposium onderbelicht, terwijl de afgelopen zomer in Nederland het debat over de actiebeweging van de jaren tachtig weer even oplaaide. Onderzoek naar

sociale en politieke bewegingen gaat vaak – maar niet altijd – samen met een ideologische sympathie van de onderzoeker voor de betreffende beweging. Ook hier lijken de observaties van Van Aelst op te gaan: betrokkenheid kan leiden tot toegang als onderzoeker tot sommige, maar ook het verhinderen van toegang tot andere. Een remedie voor deze praktische problemen ligt misschien wel in het wetenschappelijke debat. Wanneer de onderzoeksresultaten met open vizier worden gepresenteerd in tijdschriften, boeken en op symposia, kunnen de onderzoekers van verschillende snit lering trekken uit elkaars werk.

De meeste aandacht in deze discussie ging uit naar de politieke wetenschapper die een actieve functie bekleedt in de top lagen van politieke partijen: parlamentsleden, wethouders, schepenen, zelfs ministers en partijvoorzitters. Terwijl de auteurs het roerend eens zijn over de mogelijkheid en zelfs de wenselijkheid van deelname aan het maatschappelijke debat, zijn hun posities ten aanzien van het dragen van bestuursverantwoordelijkheid in partijen of het opnemen van bestuursmandaten in parlement of regering meer genuanceerd. Philip Van Praag en Peter Van Aelst pleiten hierin voor een aanzienlijke mate van voorzichtigheid, Ruud Koole en Wouter Beke verdedigen de combinatie van politieke wetenschap en politiek bedrijf, zij het dat ook zij pleiten voor voorzichtigheid en waarschuwen voor de kritiek waaraan ze zich blootstellen.

Ondanks de nuances in de vier betogen eindigen vrijwel alle auteurs met de be-

denking dat elke politicoloog voor zichzelf de afweging moet maken welk maatschappelijk en politiek engagement hij of zij wil en kan opnemen. Niemand pleit voor verbodsbepalingen of zelfs maar richtlijnen. Een evenwicht tussen afstand houden en betrokkenheid moet het resultaat zijn van een persoonlijke beslissing. De bijdragen aan dit symposium expliciteerden de keuzes en de verantwoordingen van vier politicologen. Hun principiële en pragmatische argumentaties kunnen anderen inspireren bij het vinden van hun eigen evenwicht tussen politiek als wetenschap en politiek als beroep.

Bibliografie

- Bornewasser, J.A. (1997). *(On)partijdig? Over partijgeschiedenis*. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Academie.
- Brecht, A. (1958/1967). *The Foundations of Twentieth-Century Political Thought*. Princeton: Princeton University Press.
- Defoort, E. (1996). *Het klauwen van een historicus*. Antwerpen: Hadewijch.
- Landes, C. & Tilly, Ch. (1971). *History as social science*. New York: Prentice-Hall.